

ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ – ГР. ПЕРНИК

Перник 2300, ул. Стара планина, 14, тел: 076 / 60 65 45, 0878 56 77 90, 0878 56 77 91, e-mail: csri_ Pernik@abv.bg, website: pernik.csribg.com

**СПОДЕЛЕН ОПИТ ОТ ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА ИНИЦИАТИВА ЗА ЕКИПА НА ЦСРИ – ПЕРНИК:
МОБИЛНА РАБОТА В ДЕТСКИ ГРАДИНИ**

КНИЖКА С РАЗРАБОТЕНИ ПЛАНОВЕ ОТ ПОДБРАНИ ИЛИ АДАПТИРАНИ ЗАНИМАНИЯ ЗА ГРУПОВА РАБОТА В ДЕТСКИ ГРАДИНИ

Инициативата е осъществена от екипа на ЦСРИ – Перник в периода от м. февруари 2013 г. до м. май 2013 г.
в детски градини на територията на гр. Перник

Перник, юли 2014 г.

НЯКОЛКО ДУМИ ЗА НАЧАЛО...

Настоящата книжка с материали е разработена от екипа на Център за социална рехабилитация и интеграция – гр. Перник за периода от м. декември 2012 г. до м. август 2013 г. във връзка със стартираща експериментална инициатива за провеждане на мобилни занимания в детските заведения на територията на гр. Перник.

ОТ ЕКИПА НА ЦЕНТЪР ЗА СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ИНТЕГРАЦИЯ – ГР. ПЕРНИК ЗА ВАС

Материалите, които са включени в книжката като конкретни предложения за групови занимания в детски градини, не са създадени от екипа на Центъра, но подборът и съчетанието на техниките, игрите и казусите са дело на екипа.

Предназначението на тази книжка е да подкрепи усилията и на други хора, които работят с деца, а също не и да подбуди зараждането на нови, по-интересни идеи...

Екипът на Центъра не е направил ново откритие, затова е възможно споделяната информация да не е нова за някои от вас, но дори само един човек да открие нещо непознато и полезно, е повече от достатъчно, за да има смисъл разпространението на тази книжка.

Включени са четири големи и важни теми с примерен план-конспект на заниманията с групи от деца. Заниманията в този им вид са по-подходящи за деца в предучилищни групи, но всеки би могъл да редактира и да измени което и да е занимание или част от занимание така, че да започне да въвежда разглежданите въпроси и при деца в по-малка възраст.

Инициативата на ЦСРИ – Перник за мобилни занимания, които се провеждат от екипа на Центъра и част от която е провеждането на групови мобилни занимания, стартира в края на 2012 г. с разработване на материалите и запознаване на детските заведения на територията на гр. Перник със същността на предложенията.

В периода от м. февруари 2013 г. до м. май 2013 г. в детските заведения на територията на гр. Перник, които изяха желание да участват, бяха проведени по 4 занимания на 2 теми за група (от предложени 4 теми), в общо 20 групи от 7 детски заведения (ОДЗ № 1 „Миньорче“, ЦДГ № 2 „Родолубче“, ЦДГ № 3 „Пролетен цвят“, ЦДГ № 5 „Вела Пеева“, ЦДГ № 6 „Българче“, ЦДГ № 8 „Изворче“, ЦДГ № 14 „Славейче“).

А КОИ СМЕ НИЕ ОТ ЦСРИ – ПЕРНИК?

Център за социална рехабилитация и интеграция – гр. Перник (ЦСРИ – Перник) е създаден през 2004 г. от неправителствена организация – фондация „Институт за социална политика и социална работа“.

През 2008 г. Центърът става делегирана от държавата дейност към община Перник.

Екипът на Центъра към момента на създаване на настоящата книжка включва следните участници:

Мария Василева – директор на Центъра и човекът, който има най-малко участие в търсенето, обмислянето на темите и заниманията, включени в тях, но има значимо участие в стартирането и организацията на цялостната инициатива с мобилни занимания на екипа в детски заведения на територията на гр. Перник, както и с техническото създаване на тази книжка.

Бойка Михайлова – специален педагог в екипа на Центъра, отдаден професионалист, човекът-идея на екипа, специалистът-олицетворение на забавление, стил и смисъл, с когото сериозните занимания се превръщат в развлекателни игри.

Боряна Димитрова – специален педагог в екипа на Центъра (слухово-речев рехабилитатор, впоследствие дипломиран психолог), специалист с разнообразни компетенции, паметта и бюро „Информация“ на всички колеги по различни въпроси.

Ваня Драгомирова – логопед в екипа на Центъра, човекът, който обича и умее да представя и да води различни инициативи и мероприятия без да му проличи, ако за секунда сърцето му се е скрило в петите.

Даниела Цикловска – психолог в екипа на Центъра, специалистът, който може да се справи с всякакви неочаквани ситуации, който е дал немалко добри предложения и който винаги е насреща.

Любка Илиева – специален педагог в екипа на Центъра (учител на деца с обучителни трудности), професионалист, на когото винаги може да се разчита и човек, фокусиран върху изпълнението на целта.

Мая Стоянова – специалист социални дейности в екипа на Центъра, човекът, който свързва отделните елементи в хода на работа (деца, родители, колеги, дирекция „Социално подпомагане“, институции и др.) и отговорникът за това „Кое къде стои?“

Полина Димова – логопед в екипа на Центъра, най-младият и едновременно с това най-скоро присъединилият се към екипа специалист, човекът, който с ентузиазъм трупа опит и същевременно споделя завидна компетентност в своята област.

Таня Попова – психолог в екипа на Центъра, специалистът, който се грижи за сплотяването на групата, професионалистът, на когото му иде отръпки да организира и да координира, човекът, който се грижи за хармонията.

Всички ние, толкова различни едни от други, но така добре допълващи се, сме хората, които въпреки обстоятелствата (зависещи от нас, независещи от нас...), все още избираме да бъдем част от социалната работа и да придаваме смисъл в житието и битието на хората, с които се срещаме в професионалния си път.

С надежда, че ще съумеем да съхраним идеалите, които имаме и с пожелание... (нека бъдем изобретателни и да си пожелаем онова, което искаме да бъдем именно ние)!

НЯКОЛКО ДУМИ ЗА КНИЖКАТА

Изложените материали предлагат примерна структура на едно до 40-минутно групово занимание за деца на възраст 4-6 години, което включва няколко игри.

По подобен начин може да се разработят и да се въведат в ежедневието на децата още множество и най-разнообразни теми.

Препоръчителният брой на децата в една група е между 6 и 12 – в групите на детските градини това условие е трудно изпълнимо и в този случай заниманието може да включва по-малък брой игри.

Заниманията протичат по-лесно, по-организирано и по-разнообразно за децата, когато се водят от повече от един човек – с двама-трима водещи.

Желателно е да бъдат включени повече онагледяващи материали, картинки, кукли, филмчета или друго.

Принципът, на който са разработени план-конспектите, е добре познат:

Въвеждаща част – с нея се цели запознаване и плавно привеждане на групата в работен режим:

- запознаване (ако заниманието е първо или ако водещият е непознат за децата например);
- припомняне на предходното занимание (ако заниманието е поредно);
- игра за концентрация.

Същинска част – с нея се цели запознаване на групата с естеството на заниманието под формата на различни подходи (игри, мероприятия, беседи):

- въвеждане на ново знание;
- участие на участници от групата с конкретни примери, дошли от тях;
- разиграване на ситуации, свързани с новото знание, за затвърждаване.

Заклучителна част – с нея се цели поставянето на логически завършек на заниманието:

- обобщение – кратко обобщение на основни моменти от заниманието;
- обратна връзка – даване възможност на участниците да допълнят нещо, да зададат въпроси, както и уверяване на водещите, че новото знание е възприето правилно;
- поука – затвърждаване на поуката от заниманието, ако има такава.

При разработването на заниманията е добре водещите да се подготвят с идеи за обогатяване (удължаване) на заниманието, ако е необходимо и ако остане време, а също и да умеят да съкращават заниманията в процеса на провеждането им в логически завършен вид, в случай че дадена част от предварително планираното занимание продължи по-кратко или по-дълго от предвиденото.

В хода на заниманията неизбежно се налага да се правят различни импровизации, а най-хубаво е, когато те се случват с помощта и активното участие на децата, когато те сами подсказват и насочват заниманието.

Импровизацията е важно умение за хората, които работят с деца – тя позволява на учителите да бъдат ефективни и полезни на групата, с която работят, тъй като им помага да използват ресурсите на децата във връзка с планираното занимание.

И не на последно място – за да има резултат е важно **постоянството**. То се случва с помощта на основните хора около децата – това най-вече са родителите и учителите, а не от време на време появяващи се различни специалисти или гост-ентузиаста. Страничните и периодично включващите се лица имат друго влияние върху децата.

Дългосрочната перспектива е с приоритет пред краткосрочната. Хубавите резултати изискват време, търпение, постоянство, упоритост... Затова, ако търсим смисъла в голямата картина, избираме стратегии, които може би не дават мигновени резултати, но осигуряват очаквания резултат в дългосрочен план.

ТЕМА № 1. ЗАЩО СА ВАЖНИ ПРАВИЛАТА?

ЦЕЛ на груповите занимания от тема № 1: Децата да осъзнаят нуждата от правилата и ползите от тяхното спазване.

ПЪРВО ЗАНИМАНИЕ от ЗАЩО СА ВАЖНИ ПРАВИЛАТА

1. „Кой си ти?“ – запознаване с децата – закачане на баджове/стикери с имената им.

- Време – 10 мин.

- Материали – баджове за имена/лепящи листчета и маркери/флумастери

- Начин на провеждане:

На листчетата от баджовете (на лепящите листчета) водещите записват имената на децата с различни цветове и ги закачат на блузките им.

2. „Въздушен балон“ – разчупване на леда – упражнение за снемане на напрежение и предразполагане на групата.

- Време – 10 мин.

- Начин на провеждане:

Всички играещи стоят или седят в кръг. Водещият дава инструкция: „Представете си, че сега ние с вас ще надуваме балон. Вземете въздух, поднесете въображаемия балон към устните и издувайки бузи, бавно го надувайте. Следете с очи за това как вашият балон става все по-голям и по-голям, как се увеличава. Представихте ли си? Аз също си представих вашите огромни балони. Надувайте внимателно, за да не спукате балона. А сега покажете балоните си един на друг.“

3. „Твой ред е“ – беседа с децата. След пример, даден от водещия, всяко дете казва някое правило, което се записва. Обсъжда се какво ще стане, ако правило ..... се наруши.

- Време – 15-20 мин.

- Материали – различни табла за правила – безопасност на улицата, учтивост, добрите навици

- Начин на провеждане:

Задават се различни въпроси от водещия, а децата отговарят на тях, като отговорите им се записват.

Примерни въпроси са:

„Защо не трябва да говориш с пълна уста?“

„Защо не трябва да вземаш чужди играчки?“

„Защо трябва да си миеш ръцете?“

„Защо не трябва да се подиграваш на другите?“

„Защо трябва да се спазват правилата за движение по улиците?“

4. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

ВТОРО ЗАНИМАНИЕ от ЗАЩО СА ВАЖНИ ПРАВИЛАТА

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание.

- Време – 10 мин.

2. „Ролеви игри“ – разиграване на ситуации, свързани с правилата от предния път. Ситуациите следва да бъдат предварително подготвени след проведено първо занятие – напр. „Светофар“ и т.н.

- Време – 30 мин.

- Начин на провеждане:

Водещите насърчават децата да се включат в предложените им ситуации.

3. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТЕМА № 2. РАЗВИТИЕ НА ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ ПРИ ДЕЦА 4-6 Г.

ЦЕЛ на груповите занимания от тема № 2: Разпознаване, осъзнаване и научаване на различни емоции от страна на децата.

ПЪРВО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ ПРИ ДЕЦА 4-6 Г.

1. „Кой си ти?“ – запознаване с децата – закачане на баджове/стикери с имената им.

- Време – 10 мин.

- Материали – баджове за имена/лепящи листчета и маркери/флумастери

- Начин на провеждане:

На листчетата от баджовете (на лепящите листчета) водещите записват имената на децата с различни цветове и ги закачат на блузките им.

2. „Въздушен балон“ – разчупване на леда – упражнение за снемане на напрежение и предразполагане на групата.

- Време – 10 мин.

- Начин на провеждане:

Всички играещи стоят или седят в кръг. Водещият дава инструкция: „Представете си, че сега ние с вас ще надуваме балон. Вземете въздух, поднесете въображаемия балон към устните и издувайки бузи, бавно го надувайте. Следете с очи за това как вашият балон става все по-голям и по-голям, как се увеличава. Представихте ли си? Аз също

си представих вашите огромни балони. Надувайте внимателно, за да не спукате балона. А сега покажете балоните си един на друг.“

3. „Ако бях...“ – игра за развитие на аналитично мислене, фантазия и възмражение, умение за изразяване на емоции, словесен запас (пасивен и активен речник), социални умения.

- Време – 20 мин.

- Материали – предварително изрязани снимки от детски книжки и списания.

- Начин на провеждане:

Пред детето се поставят предварително изрязани картинки с лицето надолу. Детето изтегля картинка. След това довършва изреченията:

„Ако бях... (назовава изображението от картинката), щях да се чувствам...“

„Ако бях... (назовава изображението от картинката), животът ми щеше да бъде...“

„Ако бях... (назовава изображението от картинката), щях да си мечтая за...“

4. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

ВТОРО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ ПРИ ДЕЦА 4-6 Г.

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са им направили впечатление.

- Време – 5-10 мин.

2. Игра „Емоция без думи“ – групова игра за разпознаване на емоционалните състояния.

- Време – 30 мин.

- Материали – комплект емоционални карти (или картинки на лица с различни изражения)

- Начин на провеждане:

Децата теглят карти и разказват истории по тях. Картите са поставени с лице към пода. Всяко дете си тегли по една карта и казва какво би правило, когато е в това състояние. След това другите деца дават идеи за справяне с това емоционално състояние.

Децата теглят карти. Всяко дете изиграва невербално изобразената емоция на картата, която е изтеглило. Останалите деца отгатват и назовават емоцията.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТРЕТО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ЕМОЦИОНАЛНА ИНТЕЛИГЕНТНОСТ ПРИ ДЕЦА 4-6 Г.

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са ги впечатлили.

- Време – 10 мин.

2. „Хайде да измислим приказка!“ – съчиняване на колективна приказка от децата с включване на емоции.

- Време – 20-25 мин.

- Начин на провеждане:

Децата се нареждат в кръг на столчетата си. Водещият започва приказка с няколко изречения: „Имало едно време една приказна гора, в която всичко било омагьосано...“. Всяко дете трябва да продължи приказката с по 1-2 изречения от там, докдето е стигнала тя, когато е дошъл неговия ред. Водещият от време на време насочва вниманието на децата върху отделни детайли, емоции, чувства и други. Приказката се съчинява, докато се изредят всички деца и стигнат до завършен край.

3. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТЕМА № 3. НАМАЛЯВАНЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ У ДЕЦАТА

ЦЕЛ на груповите занимания от тема № 3: Намаляване на агресивното поведение на децата в групата.

ПЪРВО ЗАНИМАНИЕ от НАМАЛЯВАНЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ У ДЕЦАТА

1. „Кой си ти?“ – запознаване с децата – закачане на баджове/стикери с имената им.

- Време – 10 мин.

- Материали – баджове за имена/лепящи листчета и маркери/флумастери

- Начин на провеждане:

На листчетата от баджовете (на лепящите листчета) водещите записват имената на децата с различни цветове и ги закачат на блузките им.

2. „Въздушен балон“ – разчупване на леда – упражнение за снемане на напрежение и предразполагане на групата.

- Време – 10 мин.

- Начин на провеждане:

Всички играещи стоят или седят в кръг. Водещият дава инструкция: „Представете си, че сега ние с вас ще надуваме балон. Вземете въздух, поднесете въображаемия балон към устните и издувайки бузи, бавно го надувайте. Следете с очи за това как вашият балон става все по-голям и по-голям, как се увеличава. Представихте ли си? Аз също си представих вашите огромни балони. Надувайте внимателно, за да не спукате балона. А сега покажете балоните си един на друг.“

3. Проективно упражнение „Кактус“ – упражнение за разкриване на емоционалната сфера на детето, разкриване наличието на агресия, нейната насоченост и интензивност.

- Време – 20 мин.

- Материали – листове формат А4, цветни моливи.

- Начин на провеждане:

Всички деца сядат около масите, дава им се по един бял лист и моливи. Водещият дава инструкция: „На листа нарисувай кактус, такъв, какъвто си го представяш!“. След като нарисуват кактуса, на децата се задават въпроси за него.

Въпросите за беседата са следните:

„Кактусът домашен ли е или е див?“

„Можеш ли да го пипнеш? Силно ли бодне?“

„Кактусът харесва ли да се грижат за него: да го поливат, наторяват?“

„Кактусът сам ли расте или с други растения в съседство? Ако расте със съседни, то какви растения са това?“

„Когато кактусът порасне, какво в него ще се промени?“

За поставянето на това занимание, децата следва да са запознати с растението „кактус“ – какво представлява кактусът, как изглежда, какво е характерно за него и т.н.

За да има смисъл това занимание за водещите или учителите, те следва да са запознати с тълкуванията на рисунката: например кактус с големи дълги бодли насочва към наличие на агресия у детето и т.н.

4. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

ВТОРО ЗАНИМАНИЕ от НАМАЛЯВАНЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ У ДЕЦАТА

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са ги впечатлили.

- Време – 10 мин.

2. Игра „Слон, орел и маймуна“ – за концентрация на групата.

- Време – 15 мин.

- Начин на провеждане:

Децата се нареждат прави в кръг. Водещият, застанал в кръга, посочва играч от кръга и назовава едно от трите животни, например „слон“. Посоченият играч размахва едната си ръка пред лицето – движението наподобява хобот. Стоящите вляво и вдясно от него играчи пък трябва да изобразят с ръце ушите на слона. След това водещият посочва друг играч от кръга и назовава някое от другите животни, например „маймуна“. Посоченото дете закрива с ръка устата си, дясностоящото закрива с ръце очите на ругия, а лявостоящият – ушите му. След това се посочва друго дете и се назовава орел. Посоченият играч с ръце пред лицето изобразява човката на орела, а децата от двете му страни размахват ръка като крило на орел. Играта се повтаря, докато всички участници се включат в играта.

3. Приказка „Две козлета“ – за снемане на невербалната агресия, сваляне на излишното емоционално напрежение, отправяне на гнева в безопасна посока.

- Време – 15-20 мин.

- Начин на провеждане:

Водещият чете приказка „Две козлета“. След като прочете приказката, разделя децата по двойки. Те правят рогца с ръце или опират ръцете си над главата, разтварят крачетата, накланят тяло напред и се

опитват с гърди да се избутат от въображаемото мостче. Противостоят си, не отстъпват, докато издържат.

Накрая това водещият води децата към поуката от играта.

4. Игра на подаване на топка и изричане на думи с положителен заряд – за снемане на вербалната агресия и помагане на детето да трансформира гнева си в приемлива форма.

- Време – 10 мин.

- Материали – топка

- Начин на провеждане:

Децата са наредени в кръг и си предават топка като се обръщат към съседчето си с думи, носещи положителен заряд. Например „А ти си слънце“, „А ти си красива пеперуда“, „А ти си добър приятел“, „А ти си послушно момче“...

5. „Пуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТРЕТО ЗАНИМАНИЕ от НАМАЛЯВАНЕ НА АГРЕСИВНОТО ПОВЕДЕНИЕ У ДЕЦАТА

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са ги впечатлили.

- Време – 10 мин.

2. Игра „Пух-тити-дух“ – премахване на лошото настроение, повишаване на емоционалния тонус.

- Време – 10 мин.

- Начин на провеждане:

Водещият казва на децата „Ще ви съобщя една странна дума. Тя е заклинание срещу лошото настроение и против обиди. За да подейства, трябва да ходите из стаята като не разговаряте. При сигнал от мен застанете пред някое от другарчетата си, погледнете го в очите и три пъти сърдито кажете вълшебните думи „Пух-тити-дух“. В тази игра е заложен комичен елемент.

3. Игра „Капан на гнева“ – освобождаване от гневните емоции.

- Време – 10 мин.

- Материали – листове формат А4, цветни моливи

- Начин на провеждане:

Всички деца сядат в кръг. Водещият дава следната инструкция:

„Представете си капан. Как изглежда той според вас? Може да е традиционен, със зъби. Може да е трап, в който се пада, може да е примамливо хищно цвете...

Този капан обича гневните емоции и ситуации. Те имат за него вкус на...

Затворете очи и си представете капана. Подарете му тази емоция. Вижте как той я схрусква сладко-сладко.

Нарисувайте картинката.”

Когато децата са готови, едно по едно показват картинката си на всички и водещият задава допълнителни въпроси или прави кратки

коментари по картинките, с цел да насочи вниманието на децата към успешното освобождаване от подобни трудни чувства.

4. Игра „Помоли за играчка“ – усвояване на позитивно общуване и придобиване на увереност.

- Време – 10-15 мин.

- Материали – кош с играчки

- Начин на провеждане:

Децата са разделени в две колони, една срещу друга. До първата колона има кош с играчки. Дете от втората колона моли дете от първата за любима играчка като използва само учтиви думи. Това се повтаря, докато всички деца от колоната помолят учтиво за играчка. Впоследствие децата се разменят. Всички деца следва да минат през двете роли: ролята на молещи за играчка и ролята на даващи играчка.

Накрая водещият може да проведе кратка дискусия с децата за това в коя роля те са се чувствали по-добре.

5. „Пократа е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТЕМА № 4. РАЗВИТИЕ НА ТОЛЕРАНТНОСТ

ЦЕЛ на груповите занимания от тема № 4: Развитие на търпимост и уважение към другите, към произхода, културата и възгледите им.

ПЪРВО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ТОЛЕРАНТНОСТ

1. „Кой си ти?“ – запознаване с децата – закачане на баджове/стикери с имената им.

- Време – 10 мин.

- Материали – баджове за имена/лепящи листчета и маркери/флумастери

- Начин на провеждане:

На листчетата от баджовете (на лепящите листчета) водещите записват имената на децата с различни цветове и ги закачат на блузките им.

2. „Въздушен балон“ – разчупване на леда – упражнение за снемане на напрежение и предразполагане на групата.

- Време – 10 мин.

- Начин на провеждане:

Всички играещи стоят или седят в кръг. Водещият дава инструкция: „Представете си, че сега ние с вас ще надуваме балон. Вземете въздух, поднесете въображаемия балон към устните и издувайки бузи, бавно го надувайте. Следете с очи за това как вашият балон става все по-голям и по-голям, как се увеличава. Представихте ли си? Аз също си представих вашите огромни балони. Надувайте внимателно, за да не спукате балона. А сега покажете балоните си един на друг.“

3. „Дърво на различията“ – игра за въвеждане на различието и насочване на вниманието към ползите от това, че всички са различни.

- Време – 20 мин.

- Материали – предварително нарисувано стъбло на дърво, водни бои, четки.

- Начин на провеждане:

По една ръка на дете се оцветява с различен цвят (който то си е избрало) като всеки цвят представлява цвета на кожата на различните хора по света – бели, жълти, червени, черни и кафяви. Може да има и зелени ръце като представляват марсианци. Всяко дете оставя отпечатък върху дървото.

Накрая водещият води кратка беседа за това какво е толерантност.

4. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 10 мин.

ВТОРО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ТОЛЕРАНТНОСТ

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са им направили впечатление.

- Време – 10 мин.

2. Игра „Пъзел на толерантността“ – игра за групово редене на пъзел по отбори.

- Време – 15-20 мин.

- Материали – два броя предварително направени пъзели от големи кутии (или два комплекта пъзели с големи части и картинка на деца от различни раси)

- Начин на провеждане:

Децата се разделят на два отбора, които трябва да пренесат парчетата на пъзела от единия до другия край на помещението. След като пренесат всички парчета, те трябва да сглобят пъзела, който представлява нарисувани няколко различни по пол, цвят на косата и кожата деца, хванати за ръце. Това е и посланието на играта: „Няма значение как изглеждаме – всички сме деца и можем да бъдем приятели“.

3. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

Приключване с положително изречение или пожелание от водещия и след това от всяко дете (*това може да се използва за край при завършването на всяко занимание*).

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ТРЕТО ЗАНИМАНИЕ от РАЗВИТИЕ НА ТОЛЕРАНТНОСТ

1. „Помниш ли?“ – припомняне беседата от предходната среща. Децата разказват с помощта на водещия случки от предходното занимание, които са ги впечатлили.

- Време – 10 мин.

2. „Различна игра на топка“ – симулиране на различни затруднения – „незрящи“, „нечуващи“, „неможещи да говорят“ и „неможещи да ходят“.

- Време – 10-15 мин.

- Материали – топка

- Начин на провеждане:

Децата се нареждат в кръг прави и си подават топка. Избират се няколко деца, които да играят различни роли на деца с някакъв проблем – едно дете не вижда, друго не чува, трето не може да ходи, четвърто не говори. Целта на играта е децата да си подават топката и да видят, че въпреки различията, играта може да бъде много интересна и забавна.

3. Гледане на избрано детско филмче – разпознаване на подходящо или неподходящо поведение / добро или лошо поведение.

- Време – 10-15 мин.

- Подходящо филмче

- Начин на провеждане:

Водещият казва на децата, че ще гледат едно детско филмче, в което ще видят как героите постъпват по различен начин. След това децата следва да кажат според тях поведението на кои герои е било добро и защо и поведението на кои герои не е било добро и защо.

С помощта на водещия може да се проведе кратка дискусия с примери, давани от децата.

4. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

С изключение на първото планирано занимание, всички други занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на дадената група.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ за ДЕЦА В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА

ПРИЯТЕЛСТВОТО

1. Занимание „Приказка за приятелството” – занимание с цел лично преживяване и обогатяване личността и опита на детето.

- Време – 20-25 мин.
- Материали – подходяща приказка, дрехи за различните роли
- Начин на провеждане:

Учителката избира подходяща приказка за приятелството и я прочита на децата, след което разпределя ролите от приказката между децата (може да се наложи приказката да се разиграе няколко пъти според броя на децата и броя на героите от приказката). След това приказката се разиграва от децата и заедно с учителката извеждат поука.

Всички водят беседа за приятелството – „Моят приятел...”.

2. Игра „Танцувай с мен” – насърчаване на вниманието, подобряване уменията за приспособяване и взаимодействието в екип.

- Време – 10-15 мин.
- Начин на провеждане:

Децата се подреждат в кръг. Едно след друго всички деца показват своя танц или движение. Когато детето, което е на ред, покаже движението или танца си, останалите трябва да го имитират. Това се повтаря, докато се изредят всички деца.

3. „Поуката е...” – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

Всички занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на конкретната група.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ за ДЕЦА В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА

СТРАХОВЕ И ТРЕВОЖНОСТ

1. Игра „Корабче” – подвижна игра с цел освобождаване от напрежението и стреса.

- Време – 15-20 мин.
- Материали – учителка и участници с въображение
- Начин на провеждане:

Децата, които е добре да вземат участие в ролята на матроси, са деца, за които учителката има впечатления, че са по-притеснителни, по-тревожни или имат някакви страхове. Учителката казва: „Представете си, че всички сме на кораб. При думите: `Тихо, спокойно време, грее слънце...`, вие трябва да изобразите хубаво време. При думата `Буря!` трябва да създадете шум, корабчето, тоест вие, трябва да започне да се клати все по-силно. Едно по едно, децата, които са в ролята на матроси на корабчето, трябва да извикат на бурята: `Аз не се боя от бури, аз съм най-силният матрос!`” Играта се повтаря няколко пъти. Същата игра може да се изиграе все едно децата са в къща в гората.

2. Игра „Портрет на смелия човек” – целта на тази игра е детето да осъзнае своя идеал и да го направи по-реален и достижим, а не да се вторачва в свои недостатъци.

- Време – 20-25 мин.
- Материали – листове, моливи (флумастри, пастели)
- Начин на провеждане:

Учителката казва на децата да си представят смел човек – как изглежда, как ходи, как общува с другите хора, как постъпва в трудни ситуации. Когато картината възникне във фантазиите им, децата трябва да го нарисуват, а после всяко от тях следва да даде име на нарисувания смел човек. Учителката обсъжда готовата рисунка с всяко дете. Задават се въпроси дали смелият човек на рисунката се страхува от нещо. Очакваният и обичайният отговор е „Не”. Учителката провежда беседа с детето като му задава такива въпроси, които да го доведат до извода, че

няма хора, които не се боят от нищо и че смел човек е този, който може да се справи със своите тревоги и страхове.

3. Игра „Спокойствие и увереност” – запазване на спокойствие в различни ситуации, които се разиграват „наужким”.

- Време – 20-25 мин.
- Материали – масички, столчета, книжки, играчки и др.
- Начин на провеждане:

Детето ще се опита да запази спокойствие и увереност в най-различни ситуации на уплаха, удивление, неочакваност, отвращение.

Учителката подрежда масичките и столчетата по нестандартен начин, а върху тях поставя различни предмети – играчки, книжки, и др. Едно от децата трябва да се изправи пред всички, за да каже стихче или да изпее песничка възможно най-спокойно, каквото и да се случва наоколо. А наоколо ще се случва това, че децата трябва да измислят нещо страшно и неприятно – напр. пляскане с ръце, внезапно провикване и др. Едно по едно децата се редуват да плашат и да притесняват изпълнителя, а той трябва да запази спокойствие и уверено да завърши стихчето или песничката. В края на играта учителката може да проведе кратка беседа с участниците в играта като изпълнители, като им задава въпроси за това как са се чувствали, докато са изпълнявали песничката или стихчето и какво им е помогнало да се справят успешно със задачата.

4. „Поуката е...” – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

Всички занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на конкретната група.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ за ДЕЦА В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА

СБЛЪСЪЦИ В ДЕТСКАТА ГРАДИНА

1. Игра „Театър“ – създава основа за формиране и развитие на емоционална интелигентност, предлага положителни модели на поведение.

- Време – 10-15 мин.

- Материали – пощенски плик, картонче с описана и/или нарисувана конфликтна ситуация

- Начин на провеждане:

Учителката разделя децата на 5-6 отбора като всеки отбор включва по 4 участници. В пощенски плик са сложени различни конфликтни ситуации. Всеки отбор изтегля плик с картонче с описана конфликтна ситуация. Картончето се показва на децата и темата се прочита. Отборът, на който му се е паднала ситуацията, следва да я разиграе пред останалите деца. Темите произлизат от често срещаните сблъсъци на децата в детската градина – за играчки, за място, за ред и др. След като се разиграе дадената ситуация, учителката подканва децата към беседа за това, което се е случило и как по друг начин може да се преодолее сблъсъкът между децата, без те да бъдат агресивни един към друг.

2. Игра „Бой с хартиени топки“ – създава основа за формиране и развитие на емоционална интелигентност, насочва вниманието към търсене на положителното.

- Време – 10-15 мин.

- Материали – цветна хартия (цветни листове, разделени на две) – броят им е според преценката на учителката и възможностите

- Начин на провеждане:

Учителката разпределя децата на 4-5 отбора. На всеки отбор дава различни цветове листа. Задачата е за определено време да смачкат възможно най-голям брой цветни топки. След това всички се подреждат в

кръг и започват да се замерят с хартиените топки. При сигнал на госпожата: „Стоп!“ всички деца трябва да спрат и да се отдалечат от мястото на сблъсъка.

Учителката насочва вниманието им към нахвърляните цветни топки и им дава задача да направят нещо красиво.

Накрая се извежда поуката от играта.

3. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

Всички занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на конкретната група.

ПРИМЕРНИ ТЕМИ за ДЕЦА В ПОДГОТВИТЕЛНА ГРУПА

ХИГИЕНА И ХИГИЕННИ НАВИЦИ

1. Игра „Зъбки“ – създаване на положително отношение към темата за устната хигиена и насочване на вниманието към нея по забавен начин.

- Време – 5-10 мин.

- Материали – костюми, коронки (с четка за зъби, с паста за зъби, със зъби, със зъби с кариес)

- Начин на провеждане:

Учителката разделя децата на две големи групи. Всички деца от двете групи участват в играта. Учителката разпределя ролите между децата, като ролите са: кариеси, четка за зъби, паста за зъби и зъби. В ролята на кариеси са две-три деца, друго дете е в ролята на четка за зъби, останалите деца са в ролята на зъбите. Трябва да има и едно дете в ролята на дете, което не си мие зъбите редовно, а също и друго дете, което да бъде в ролята на дете, което си мие зъбите редовно.

Едното от двете деца го заболява зъб, в това време идват кариесите и започват да нападат детето с думи, а при другото дете отиват здравите зъбки.

Четката и пастата отиват при детето, което не си мие зъбите, за да изгонят кариесите и да го спасят.

След като двете групи изиграят играта, учителката води беседа като може да се обърне внимание и върху последствията, когато някой не си мие зъбите – боли зъб, зъбът е развален, трябва да се ходи на зъболекар, където болният зъб да бъде излекуван и т.н.

2. Игра „Сапунче“ – създаване на положително отношение към темата за личната хигиена и насочване на вниманието към нея по забавен начин.

- Време – 10-15 мин.

- Материали – картинки на деца, които си мият ръце, зъби, бършат си лицето и т.н.; презентация на тема „Лична хигиена“

- Начин на провеждане:

Учителката прави едно занимание на тема „Лична хигиена“ като акцентира на миенето на ръцете, къпането, рязането на ноктите, поддържането на косата и ушите, поддържането на чисти дрехи и обувки.

На следващо занимание учителката предлага на децата серия от картинки, на които децата проследяват последователността и последствията от поддържането или липсата на лична хигиена.

В друго занимание учителката пуска на децата кратка презентация на тема „Лична хигиена“.

По преценка на учителката децата могат да разиграят сценка, в която едно дете е „Миризливко“, друго „Смръдливно“ и всички деца бягат от тях, докато не се появи „Феята на чистотата“.

Добре е всички деца да минат през ролята „Фея на чистотата“ или за момчетата примерно „Елф на чистотата“.

3. „Поуката е...“ – обратна връзка. Кратко обобщение на заниманието и възможност за задаване на последни въпроси от страна на децата.

- Време – 5-10 мин.

Всички занимания с децата подлежат на промяна и надграждане в зависимост от възможностите на конкретната група.

НЯКОЛКО ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ ДУМИ...

Някои от изводите, до които стигна екипът на ЦСРИ – Перник по време на стартиралата през 2012 г. експериментална инициатива за провеждане на мобилни занимания в детските заведения на територията на гр. Перник и след приключването ѝ, са следните:

☺ Занимания, насочени към осмисляне на разглежданите теми са полезни, ефективни и необходими. Като професионалисти, работещи с деца, вие и ние имаме честта да посяваме безброй различни семенца в съзнанието им, независимо че плодовете от тях може и да остават незнани за нас. Огромна част от вашата и нашата работа с децата ще стане видима след дълго време.

☺ Голяма част от децата (и немалка част от възрастните) имат нужда от подкрепа в усвояването на знания и умения от областта на емоционалната интелигентност.

☺ Развитие на умения за общуване и социални умения извън детското заведение, практически насочени занимания, осъзнаване на различни емоции, докосване до различни стилове на поведение, разнообразни техники и подходи към децата... – това е само част от недостатъчно обхванатата ниша за взаимодействие, възпитание, обучение и подход към децата.

☺ Вътрешната мотивация при участието в дадена инициатива е от съществено значение за ползата от включването в нея.

☺ Учителят може да бъде прекрасен професионалист дори и в условията на различни обективни ограничения. Обичта към децата, призванието, творческият дух и склонността към експериментиране може да се окажат по-ценни от материалната база, професионалният опит или дори образованието.

Човек се учи цял живот и експериментирането е неизменна част от този процес.

Нека да продължаваме да експериментираме...

Нека да продължаваме да трупаме нов опит – винаги може да се получи по-добре...

Нека да продължаваме да споделяме...

екип на ЦСРИ – Перник

**издава: ЦСРИ – Перник
м. юли 2014 г.**

контакти за връзка:

адрес: Перник, ул. Стара планина, 14

тел: 076 / 60 65 45

0878 56 77 90

0878 56 77 91

e-mail: csri_pernik@abv.bg

website: pernik.csribg.com